

OLIJ TA'LIM MUASSASALARIDA YOSHLAR BILAN ISHLASH BO'YICHA INSTITUTIONAL YONDASHUVLAR

Aripova Ziyoda Atxamovna

Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining bosh mutaxassisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida yoshlar bilan ishlash faoliyatini samarali tashkil etish va boshqarishda institutsional yondashuvlarning o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Bugungi globallashuv va raqamlashtirish davrida yoshlar bilan ishlash tizimini samarali yo'lga qo'yish uchun har bir oliy ta'lim muassasasi o'zining institutsional modeliga ega bo'lishi zarur. Maqolada mavjud yondashuvlar – strukturaviy, funksional, tashkiliy va innovatsion model tahlil qilinib, xorijiy tajriba asosida O'zbekiston oliy ta'limi uchun maqbul institutsional mexanizmlar taklif etiladi. Shuningdek, maqolada yoshlar muammolarini tizimli ravishda hal qilish, ularning ijtimoiy faolligi va islohotlardagi ishtirokini ta'minlashda universitetlarning roli asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim, yoshlar bilan ishlash, institutsional yondashuv, boshqaruv modeli, talaba faolligi, universitet muhit, innovatsion tizim

Аннотация: В данной статье рассматривается роль институционального подхода в организации и управлении деятельностью по работе с молодежью в высших учебных заведениях. В условиях глобализации и цифровизации каждая организация высшего образования должна иметь собственную институциональную модель для эффективной молодежной политики. В статье анализируются существующие подходы – структурный, функциональный, организационный и инновационный, а также предлагаются институциональные механизмы, приемлемые для системы высшего образования Узбекистана на основе зарубежного опыта. Кроме того, обосновывается роль университетов в решении молодежных

проблем и обеспечении их участия в общественных и реформаторских процессах.

Ключевые слова: высшее образование, работа с молодежью, институциональный подход, модель управления, студенческая активность, университетская среда, инновационная система

Abstract: *This article analyzes the importance of institutional approaches in organizing and managing youth engagement activities in higher education institutions. In the era of globalization and digitalization, each university must develop its own institutional model to implement effective youth policies. The paper reviews various approaches—including structural, functional, organizational, and innovative models—and proposes suitable institutional mechanisms for Uzbekistan's higher education system, drawing on international experience. Furthermore, the article emphasizes the role of universities in addressing youth-related challenges and enhancing student participation in public and reform-oriented processes.*

Keywords: *higher education, youth engagement, institutional approach, management model, student activity, university environment, innovation system.*

Kirish. Yoshlar bilan ishlash oliy ta'lim tizimining ajralmas qismi bo'lib, talabalarning ijtimoiy, ma'naviy va madaniy rivojlanishida bevosita muhim rol o'ynaydi. So'nggi yillarda O'zbekistonda yoshlar bilan ishlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylangani tufayli oliy ta'lim muassasalarida ham bu faoliyatni yangi bosqichga olib chiqish zarurati tug'ilmoqda. Shu nuqtai nazardan, ushbu maqola oliy ta'lim muassasalarida yoshlar bilan ishlashda institutsional yondashuvlarni ishlab chiqish va samarali tatbiq etish masalasiga bag'ishlangan. Ushbu yondashuvlar orqali nafaqat tashkiliy samaradorlik, balki yoshlarning faol ishtiroki, muammolarining erta aniqlanishi va ularni hal qilishning tizimli yondashuvi ham ta'minlanadi.

Adabiyotni o'rganish. Yoshlar bilan ishlashda institutsional yondashuvlar xorijiy tajribada keng qo'llaniladi. AQSHdagi "Student Affairs" modeli, Buyuk Britaniyada "Student Union" konsepsiyasi va Germaniyada "Sozialdienst" kabi institutlar yoshlar bilan ishlashni tizimli tashkil etishga xizmat qiladi. Mahalliy adabiyotlarda (Sh. Islomov, D. Usmonova) yoshlar siyosatining muhim omillari sifatida mustahkam institutlar, vakolatli muassasalar va samarali boshqaruv mexanizmlari ko'rsatib o'tiladi. Biroq O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida hali ko'plab jarayonlar epizodik yondashuvlar orqali tashkil etilmoqda. Shu bois, institutlararo hamkorlik, tashkiliy strukturalarning izchilligi va raqamli muhitda ishlovchi mexanizmlarni yaratish zaruriyati mavjud.

Asosiy qism. Institutsional yondashuvlar doirasida oliy ta'lim muassasalarida yoshlar bilan ishlash faoliyatini samarali tashkil etish uchun turli model va yondashuvlardan foydalanish lozim. Eng avvalo, strukturaviy model asosida universitet tarkibida yoshlar masalalari bilan shug'ullanuvchi maxsus bo'lim, kengash yoki markaz faoliyat yuritishi zarur. Bu bo'limlarning mavjudligi tashkilot ichida yoshlar bilan ishlashni mustahkamlovchi asosiy tayanch hisoblanadi. Shu bilan birga, funksional yondashuv asosida ushbu faoliyatga jalb etilgan xodimlarning aniq vazifalari, ularga yuklatilgan ko'rsatkichlar va ularning bajarilish monitoringi yo'lga qo'yilishi kerak.

Zamonaviy boshqaruv texnologiyalari talabiga muvofiq, innovatsion yondashuv alohida ahamiyat kasb etadi. Bu, avvalo, raqamli platformalar orqali yoshlar bilan onlayn aloqa o'rnatish, anonim so'rovnomalar asosida fikr va muammolarni yig'ish hamda ehtiyojlarni avtomatlashtirilgan tizimlar yordamida tahlil qilish orqali amalga oshiriladi. Integratsion model esa yoshlar siyosatini ta'lim, ilm-fan, sport, psixologik xizmat va madaniy faoliyat kabi yo'nalishlar bilan uyg'unlashtirishga asoslanadi. Bu orqali universitet muhitida har tomonlama ijtimoiy-iqtisodiy, ma'naviy va intellektual muvozanatga erishiladi.

Shuningdek, yoshlarning tashabbuskorligini rivojlantirishda avtonom institutlar, ya'ni talabalar kengashlari, yoshlar tashkilotlari, klublar va o'z-o'zini boshqaruvchi tuzilmalar muhim o'rin egallaydi. Bunday mustaqil institutlar orqali talabalar nafaqat ijtimoiy faol bo'lishadi, balki boshqaruv jarayonlarida ham ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Har bir oliy ta'lim muassasasi o'zining tashkiliy tuzilmasi, imkoniyatlari va ijtimoiy muhitidan kelib chiqib, yuqorida ko'rib chiqilgan modellarni moslashtirgan holda o'ziga xos institutsional yondashuvni shakllantirishi lozim. Bu yondashuv esa yoshlar bilan ishlash faoliyatining tizimliliigi, samaradorligi va barqarorligini ta'minlaydi.

Natijalar. Tahlillar va kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, universitetlarda yoshlar bilan ishlash faoliyatining samaradorligi, eng avvalo, ushbu yo'nalishda faoliyat yurituvchi institutlarning mavjudligi va ularning to'g'ri boshqaruvga ega bo'lishiga bevosita bog'liq. Raqamli vositalardan foydalanish, shaffof boshqaruv mexanizmlarini joriy etish hamda tahliliy yondashuvlar asosida ishlash orqali yoshlar muammolarini erta aniqlash va ularga tezkor yechim topish imkoniyati yaratiladi. Bunda mustaqil talabalar tuzilmalari, ya'ni o'z-o'zini boshqaruvchi kengashlar va tashkilotlar, talabalarning faolligi va ijtimoiy mas'uliyatini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Umuman olganda, institutsional model asosida faoliyat yurituvchi oliy ta'lim muassasalari yoshlarga oid davlat siyosatini barqaror va samarali amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Mazkur maqolada ilgari surilgan institutsional yondashuvlar aynan O'zbekiston oliy ta'lim tizimida yoshlar bilan ishlashni tizimlashtirish hamda uni sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqish uchun zarur ilmiy va amaliy asoslarni taqdim etadi.

Xulosa. Oliy ta'lim muassasalarida yoshlar bilan ishlash faoliyatini tizimli va samarali yo'lga qo'yish uchun institutsional yondashuvlar muhim vosita hisoblanadi. Mazkur maqolada tahlil qilinganidek, yoshlar bilan ishlashda strukturaviy, funksional, innovatsion va integratsion modellar asosida faoliyat

yuritish ta'lim muassasalarining ichki boshqaruvini mustahkamlab, talabalar faolligini oshirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, xorijiy tajriba asosida ishlab chiqilgan institutlar (masalan, talabalar ittifoqlari, yoshlar kengashlari, maslahat markazlari)ni mahalliy sharoitga moslashtirish, raqamli vositalar orqali yoshlar bilan samarali muloqot o'rnatish, ularning muammolarini erta aniqlash va hal etish mexanizmlarini joriy etish dolzarb ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, oliy ta'lim muassasalari o'zining yoshlar bilan ishlash siyosatini mustaqil, institutsional asosda shakllantirgan holda, uni ta'lim, tarbiya, psixologik qo'llab-quvvatlash va ijtimoiy himoya tizimlari bilan uyg'unlashtirgan taqdirda, bu yondashuv yoshlar salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarish, ijtimoiy barqarorlik va ma'naviy taraqqiyotga erishishda kuchli omil bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Kamilova X. LOYIHAVIY YONDASHUV ASOSIDA GENDER INKLYUZIV KORPORATIV BOSHQARUVNI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI //Наука и инновация. – 2025. – Т. 3. – №. 14. – С. 114-116.

2. Dismurot o'g'li U. M., Anvar o'g'li N. A. INSTITUTIONAL IQTISODIYOTNING SHAKLLANISHI //YANGI O'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI. – 2024. – Т. 1. – №. 3. – С. 387-391.

3. Корж Н. В., Супиков В. Н. Применение искусственного интеллекта в образовательном процессе: взгляды молодежи //Известия высших учебных заведений. Поволжский регион. Общественные науки. – 2024. – №. 1 (69). – С. 15-26.

4. Танина М. А. и др. Оценка институционального доверия студенческой молодежи России к системе профессионального образования //Интеграция образования. – 2024. – Т. 28. – №. 2. – С. 211-231.

5. Бессчетнова О. В., Наберушкина Э. К., Судоргин О. А. Аксиологическая оценка влияния социальных институтов на семейные аттитюды городской и сельской молодежи //Теория и практика общественного развития. – 2024. – №. 10. – С. 17-25.